տերութիւնը հաստատելու վարչաւի մեծ դքսութիւնը. և յիրաւի 1815ին թագաւորութիւն մ'եղաւ Ռուսիոյ ձեռաց տակ. բայց 1830ին ազատութեան փափաքանաք խլրտելով՝ կորսընցուց ունեցած ինքնօրէնութիւնն ու սեփական ազատութիւնը, և Ռուսիոյ կուսակալութեանց մէկն եղաւ։

Վարշաւ քաղաքն զոր կը տեսնանք 'ի պատկերի, Վիսդուլ գետոյն վրայ շինուած է, որ ունի նաւակամուրջ մը կցելու իրարու հետ քաղաքին երկու մասերը։ Այս կամուրջին վրայ կանգնուած է Յովհաննու Յոպիէսքեայ Լեհաց թագաւորին ու դիւցազնոյն արձանը, որ ինչպէս գիտենք, ազատեց զվիեննա, Աւստրիոյ կայսրութիւնը և բոլոր Եւրոպան յարշաւանաց Թուրքաց։ Թէպէտ ունի Վարշաւ հոյակապ պալատներ ու չորս բարեշէն արուարձաններ, բայց կան ողորմելի տնակներ ալ։ Գլխաւոր շէնքերն են եկեղեցիք, արքունի պալատը, Լաձիէնքի դղեակը, Պրիլ, Քրացինսքի և Պայվիլ պալատները։ Ունի Համալսարան մը, ճեմարան՝ ուր կայ կոպեռնիկոսի անդրին, զինարան մը, երեք թատրոն և անկեվանոց զինուորաց։

Իսկ միւս քաղաքն ալ է Վիլնա, որ նոյնպէս Լեհաստանի կը վերաբերի, շինեալ է 'ի խառնուրդս Վիլենքա և Վիլնա գետոց, երբեմն գլխաւոր քաղաք Լիթուանիոյ գաւառին։ Ունի Վիլնա բաղում եկեղեցիս, որոց մէջ նշանաւորն է Ս. Յանիսլաւոսի մայր եկեղեցին, ուր կայ Ս. Կազիմիրայ դեղեցիկ շիրիմն ու արծաթէ տապանն, որ կը կշռէ, ինչպէս կը պատմեն, 1500 քիլոգրամ։ Ուներ Համալսարան մը հաստատեալ 1576ին, և լիկեան մը՝ որ փոխադրեցաւ 'ի Փիէ, ինչպէս և մատենադարանն 'ի Պետրպուրգ։

ԱԴԱՄԱՆԴԱԲԵՐ ԵՐԿԻՐ ԱՓՐԻԿՈՅ

Բարեյուսոյ գլխոյ գաղթականութեան և Օրանժ գետահովտի ազատ տերութեան սահմանամէջ երկիր մը կայ, հարաւային լայնութեան 29 աստիճանին տակ, իբրև 1800 մեղր բարձր յերեսաց ծովու. ուր վերջի տարիներս այնքան առատ ադամանդ գտուեցաւ՝ որ արևելեան առասպել մը կարծուէր հեռուէլսողաց։ Երկու տեսակ են հանքն, ցամաք և ջրային. այս ներքինները կը գտուին կամ վազուկ ջրոց եզերքը կամ անոնց յատակը զանազան քարանց մէջ. ցամաքայինք չորս հատ են մէկ փարսախ տարածութեան միջոց. և գրեթէ անմիջապէս երկրին երեսէն կ'երևան, վասն զի գետինն բուսաբեր հող չունի, և թիչ մը փորելով՝ իր գտուին ադամանդք. այլ և շատ խորերէն ալ կը գտուին, ինչուան հարիւր և աւելի ոտնաչափ խորէն։ Ադամանդք ընդհանրապէս կոտրտուած են. մեծ կոտրներն ալ գեղնագոյն են. ամենէն գեղեցիկ մեծերն 400 կերատէն ինչուան 288 կերատ ծանրութեամբ գտուեցան. և այնչափ շատ առատութեամբ, որ ադամանդի գին ալ շատ ցածցաւ. 10 կամ 20 կերատ կշռով ադամանդք ամեն օր կը գտուին։ Ցամաքային հանքաց մէջ գլխաւորն Նիւ Ռիշ կոչուած, ուր ամիս գրեթէ ամեն օր ինչուան 3000 ադամանդ կու տար. ընդհանրապէս ցամաքի հանքաց մէջ աւելի առատ կը գտուին ադամանդք, բայց ջրայինք ալ գեղեցկութեամբ կ'առաւելուն։

Հանքաց պատճառաւ չորս կողմի անապատ երկիրն քանի մը տարուան, մանաւանդ թէ ամսոց մէջ քաղաքացաւ, բազմութեամբ եկան յԵւրոպայ և 'ի Դուշնակից Նահանգաց Ամերիկայ, թէ և տուներն ըստ մեծ մասին գեռ վրանք են. ճամբաներ բուն վրայ կ'երևին անդադար շարժմունք սայլից, որ պաշար կը բերեն աշխատողաց։ Թէ և ադամանդին յարգն ցածնալով փրնտռողն ալ նուազեցան, այլ դեռ մեծ բազմութիւն կայ աշխատողաց. այլ հաւանօրէն երթալով պիտի նուազին, թէ ադամանդին շատ գին չբնելուն համար, և թէ ջրոյ և ուրիշ կարևոր պիտոյից պակասութեան և թանկութեան համար. տեղւոյն կլիմայն ալ թէ և լաւ է՝ երկրին բարձրութեամբն, իբրև 5000՝ ոտնաչափ երեսէն, այլ օդն փոփոխուած՝ դիւրաշունչ չէ։

---

digitised by A.R.A.R.@